

TISZTELT PEDAGÓGUSOK!

A TÁMOP 3.2.8/08–B projekt keretében múzeumi órasorozatokon való részvétel lehetőségét ajánlja a Győr-Moson-Sopron Megyei Múzeumok Igazgatósága Soproni Múzeuma.

A foglalkozások helyszíne:

a Győr-Moson-Sopron Megyei Múzeumok Igazgatósága Soproni Múzeum Fabricius-házi kiállítóhelye (Sopron, Fő tér 6.).

Az órák időtartama:

45 perc.

Az órasorozat 6 alkalmat foglal magában.

Az órasorozatokat 5. és 6. osztályoknak ajánljuk, mivel témájuk ezeknek az évfolyamoknak a tananyagához kapcsolódik.

A múzeumi órák lehetőséget teremtenek a gyermekek számára az élmény alapú, tapasztalás általi megismerésre. A tankönyvek és az iskolai órák által közvetített ismeretek mellett helytörténeti kötődésekkel is találkoznak a gyermekek az aktuális óra témájához illesztve. A több érzékszervre ható élmény és tapasztalás elősegíti a tanultak fokozottabb rögzítését.

Ez a kiadvány tartalmazza az óra vázlatokat mind a két múzeumi órasorozatról.

Amennyiben felkeltettük programunkkal az Ön érdeklődését, bővebb információt, felvilágosítást az alábbi elérhetőségeken tudunk biztosítani:

**Győr–Moson–Sopron Megyei Múzeumok
Igazgatósága Soproni Múzeum
9400 Sopron, Fő tér 8.
Tel: +36-99-311-327,
E-mail: soproni@gymsmuzeum.hu**

MÚZEUMI ÓRASOROZAT

5. OSZTÁLYOSOK SZÁMÁRA

ŐSKOR

Célkitűzés:

A gyermekek ismerjék meg a tananyag mellett lakóhelyük őskori vonatkozásait, ismerjék fel az ember korai történetének fontosságát és annak hatását mindennapi életünkre.

Bevezetés (kb. 5 perc):

Bevezetésként az őskor rendkívül hosszú periódusának ismertetésére kerül sor. Megvilágítva, hogy az őskor időszaka sokkal összetettebb, mint a későbbi történelmi korok, és nem ismerhető meg, ha csak egy-egy szakaszát tanulmányozzuk.

Óravázlat:

- Az őskor időszakai (kőkorszak, rézkor, bronzkor, vaskor)
- Óskori kultúrák Sopron környékén (Urnamezős kultúra, Harangedényes kultúra, Dunántúli vonaldíszes kultúra, Gáta-Wieselburg kultúra, La Tene, Hallstatt)
- A Krautackeri telep (a mai Jereván lakótelep helyén az 1970-es években feltárt kelta telep)
- A bécsi dombi telep (nagy kiterjedésű kelta temető)
- Várhely (Burgstall) Közép-Európa legnagyobb földvára és civilizációi (földvár, sánc, telep, halomsírok vagyis tumulosok). Életmód az őskori Sopron környékén (nem barlangi kultúra volt jelen, inkább a magaslati telepek a jellemzőek)

Fejlesztő fázis és megerősítő szakasz (kb. 25 perc):

Az óra anyagát a kiállítás gazdag tárgyi anyaga segít illusztrálni. Magával az őskor időszakával, korszakaival ismerkednek meg a gyermekek. Külön-külön az őskor Sopron és környékén is megjelent korszakainak (csiszolt kőkorszak, rézkor, bronzkor, vaskor) ismertetése, a különböző telepek és annak tárgyi anyagának bemutatásával ismerkedés az őskori ember életmódjával.

Összefoglalás és konklúzió (kb. 10 perc):

Összefoglalásként párhuzamokat és különbségeket keresünk az őskor szakaszai és kultúrái, valamint napjaink között, megismerve fejlettségi szintjüket, felismerve a későbbiekben hasznos vívmányait.

- Kőeszközök és fémeszközök használata, elkészítése (fémből már többféle eszköz készíthető)
- Vadászó és gyűjtögető életmód – földművelés, állattartás (ma az állattartó életmódhoz állunk közelebb)
- A férfi és női munkák, feladatok különbsége (ma ez már nem teljesen bontható szét, nem egyértelmű az elkülönülés)
- Az őskori tárgyak, eszközök, amiket ma is használunk (olló, tükör, horog stb.)

Demonstrációs eszközök:

- Fotók
- Műtárgymásolatok

i Tudta Ön?

Az amatőr régészkedés a 19. század végétől a főúri körökben is divatos tevékenység számított.

A várhelyi halomsírok feltárásában egy Habsburg főherceg is jeleskedett: Ferenc Ferdinánd két tumulus feltárásában vett részt.

ELSÜLLYEDT TÖRTÉNELEM

Célkitűzés:

A régészet és a muzeológia fontosságát tudatosítani a gyermekekkel, egyben ráébreszteni őket, mennyire szükséges, hogy az emberek figyeljenek a tárgyi emlékek megóvására, nyitott szemmel járjanak a világban.

Bevezetés (kb. 5 perc):

A föld alatt rejtőző történelmi kincsek jelentőségének ismertetése. Mi a régészeti lelet egyáltalán, mi számít annak.

Óravázlat:

- Mit csinál a régész
- Mi lapul a régész táskájában
- Honnan tudja a régész, hol kell ásnia
- Mi számít védett területnek
- Ásatás, leletmentés, szakfelügyelet, terepbejárás
- Az ásatás menete, a feltárás folyamata
- Mi történik a napvilágra került tárgyakkal az ásatás után

Fejlesztő fázis és megerősítő szakasz (kb. 25 perc):

A szóbeli ismertetés megerősítésére, az elhangzottak demonstrálására ásatási dokumentáció, ásatási fotók, rajzok kerülnek felhasználásra. Bemutatjuk a régész felszerelését (spakli, ecset, mérőszalag, tájoló, ceruza, radír). Egy fiktív leíró karton segítségével ismerhetik meg a gyermekek, hogy mely információkat kell elárulnia egy tárgynak a régész számára, és melyek azok az információk, melyeket meg kell őrizni az utókor és a kutatók számára.

Összefoglalás és konklúzió (kb. 10 perc):

A régész mesterségének jelentőségét felismertetni a gyermekekkel és a régmúlt emlékeinek megőrzésének fontosságát tudatosítani, kérdéses módszerrel elérni, hogy a gyermekek saját maguk jussanak el a felismerés élményéhez.

- Miért jó, ha a régészek kiássák a föld alatt rejtőző tárgyi emlékeket? (Mert megismerhetjük a régen élt emberek életét.)
- Miért fontos, hogy ne csak a tárgyakat emeljék ki, hanem mindent pontosan dokumentáljanak? (Mert azok az ismeretek is fontosak, hogy pl. hova építkeztek, temetkeztek.)
- Ha valaki talál valamit, azt megtarthatja? (Nem, be kell vinni a múzeumba, megmutatni egy szakembernek.)
- Ha a régész kiemelt egy tárgyat, azzal vége a munkájának? (Nem, még fel kell dolgoznia a leletet.)

- Minden tárgy bekerül a kiállításba? (Nem, egy kis részét mutatják csak be, a többi raktárba kerül a kutatók számára.)

Demonstrációs eszközök:

- Ásatási fotók
- Ásatási rajzok
- Ásatási dokumentáció
- Egy régész táskája felszereléssel együtt
- Ceruza
- Radír
- Fiktív leírókarton
- Üres leírókartonok
- Milliméterpapír
- Rajztábla

i Tudta Ön?

A műgyűjtő-restaurátor Storno család egyik leszármazottja is végzett ásatásokat. Storno Miksa nevéhez a fűződik a Bécsi-dombi amfiteátrum fel-tárása.

A RÓMAI KOR I.

Célkitűzés:

A történelem óra tananyagának ismerete mellett célunk elérni, hogy a gyermekek nyitott szemmel járjanak a városban felismerve és értékelve római kori emlé-keinket.

Bevezetés (kb. 5 perc):

A gyermekek a Római Birodalommal kapcsolatos ismereteinek, tanulmányainak felelevenítésével kezdjük az órát. A Római Birodalom létrejötte, terjeszkedése, hódításai.

Óravázlat:

- A Római Birodalom (létrejötte, kiterjedése)
- A provinciák (a meghódított területek, Gallia, Dácia, Pannónia, Noricum, Medi-terraneum)
- Pannónia meghódítása (I. században került a Római Birodalom fennhatósága alá, kb. a Duna vonaláig tartott)
- Scarbantia létrejötte (az 1. sz. első felében telepednek meg az első betelepülő lakosok, összeolvadnak az őslakosokkal)
- A Borostyánkő-út (kereskedelmi útvonal a Balti-tengertől az Adriáig, a boros-tyán, mint féldrágakő)
- A város fő közösségi pontjai
- Kapuk
- Fórum (curia, basilica, szentélyek)
- Fürdő
- Amfiteátrum

Fejlesztő fázis és megerősítő szakasz (kb. 25 perc):

Az óra anyagát a kiállítás tárgyai remekül szemléltetik. Térképen kerül bemuta-tásra a Római Birodalom és a provinciák elhelyezkedése, Pannónia és azon belül Scarbantia földrajzi fekvése.

A gyermekek megismerik egy pannóniai város létrejöttének folyamatát, a város kialakulását, a város közösségi színtereinek jelentőségét és azok elhelyezkedését azzal, hogy a város mai pontjaihoz kötjük a római kori emlékeket, színtereket. Ezáltal „kézzelfoghatóvá” válik Sopron római kori őséneke, Scarbantiának a létezése a gyermekek számára.

Összefoglalás és konklúzió (kb. 5 perc):

Az összefoglalás során a gyermekeket a kérdezős módszer alkalmazásával vezetjük rá az ismételésre.

- Kik alapították Scarbantiát? (kiszolgált veteránok, kereskedők)
- Borostyánból volt a Borostyánkő út? (nem, nevét arról kapta, hogy borostyánt szállítottak rajta)
- Hol voltak a város kapui (a mai Tűztorony mellett, és az Orsolya iskola mögötti városfal szakaszon)
- Mire szolgált a fürdő? (a tisztálkodáson kívül közösségi színtér is volt)
- Hol van az amfiteátrum, és milyen isten oltárát fedezték ott fel? (A Bécsi-dombon, és Nemesis istennő oltárát.)

Demonstrációs eszközök:

- Várostérképek
- Pannónia térképe
- Az Ókori Európa térképe
- Műtárgy másolatok

i Tudta Ön?

Sokan tévesen a Borostyánkő-út részletének vélik a Városház utcai régészeti parkban feltárt út részletét. Mivel azonban a Borostyánkő út egyenesen szelte át az ellipszis alakú belső várost a mai Orsolya iskolától a Tűztorony irányába, természetesen nem lehet ennek a részlete a régészeti parkban látható út.

A RÓMAI KOR II.

Célkitűzés:

A gyermekek lássák a római kori életet, ismerjék meg az ókori Róma kultúráját, és ismerjék fel az ókori ember kulturális fejlettségét, a közel kétezer évvel ezelőtti emberi tevékenységeket.

Bevezetés (kb. 5 perc):

Az előző óra anyagát néhány mondatban felidézzük, vagyis felelevenítjük Scarbantia településének kialakulását, létrejöttét, várossá fejlődését.

Óravázlat:

- Élet Scarbantiában (lakóhely, bútorok, viselet, étkezési kultúra, vagyis a mindennapi élet elemei egy provinciális városban)
- Élet a villa rusticákban (a termelés, a város lakóinak ellátását biztosító gazdaságok Sopron környékén: Sarród, Petőháza, Harka, Bánfalva, Rőjtökmuzsaj; a termelés eszközei – mai eszközeink párhuzamai)
- Scarbantia végnapjai (a késő római kori város; erődítései, vasaló alakú bástyák a városfal ellipsziséjén)
- Népvándorló törzsek betörései. Ókeresztény emlékek.)

Fejlesztő fázis és megerősítő szakasz (kb. 30 perc):

Először a városi élettel ismertetjük meg a gyermekeket, majd azt követően a várost ellátó villagazdaságokat mutatjuk be elhelyezkedésükkel a környéken. Bemutatásra kerül a viselet, az étkezési kultúra, melynek keretében római kori receptekkel ismerkednek a gyerekek. A lakások belső kialakítása, a lakóházak elhelyezkedése a városban. A mindennapi élet elemeivel történő ismeretszerzés segít a gyermekeknek élővé tenni a tanult történelmi korszakot. Az óra végén a kiállítás római kori–népvándorlás kori termében kerül sor az utolsó témára: Scarbantia kései történetére, és elnéptelenedésének folyamatára.

Összefoglalás és konklúzió (kb. 10 perc):

Az összefoglalás tartalmazza a mindennapi élet felelevenítését, valamint a gyermekek ismerjék fel a római kultúra azon elemeit, melyek napjainkban is jelen vannak életünkben.

- Mi jellemezte a jómódú városi polgárok lakását? (festett, színes, mozgalmas jeleneteket ábrázoló falak, mozaikpadló)
- Mire szolgáltak az üveg balsariumok? (hölgyek szépítőszerének, vagy orvosságoknak a tárolására)
- Díszítették a mindennapi használati tárgyaikat is? (igen, pl. kulcsot, széklábat)
- Ma is vannak villagazdaságok? (Ma is vannak kisebb vagy nagyobb magánművelésben lévő földek.)
- Miért mentek el a római kori város lakói? (nem tudták megvédeni a települést a népvándorló törzsek betöréseitől)
- Egyszerre hagyták itt a várost? (nem, a kutatások szerint, itt maradt egy ókeresztény csoport)

Demonstrációs eszközök:

- Műtárgy másolatok
- Római kori recept
- Római kori női viselet

i Tudta Ön?

A 6. században bizonyíthatóan működött Sopronban ókeresztény közösség. Az 527–577 között zajlott gradó-i zsinaton az aláírók neve között maradt fenn Vigilius, Scarbantia püspökének neve.

A RÓMAI KOR III.

Célkitűzés:

A gyermekek fogalmat alkothassanak arról, mennyire hozzátartozott a régi emberek életéhez a halál fogalma is, és hogy halotti kultuszuk, vagyis a mellékletes temetkezés szolgáltatja a régészeknek, a tudósoknak a legtöbb korabeli leletet. A római mitológia, vallás néhány alapfogalmát is elsajátíthatják a gyermekek.

Bevezetés (kb. 2 perc.):

A scarbantiai mindennapi életet felidézzük néhány mondatban, majd rátérünk az élettől való búcsúztatásra, vagyis a temetkezési szokásokra.

Óravázlat:

- Temetkezési típusok (Temetkezési típusok. Urnás temetkezés: üvegurnák, kőurnák, kerámiaurnák. Csontvázas temetkezések: kőládás, téglás-teglulás „házi-kő”. Sírmellékletek.)
- Temetkezés (Az élet méltó befejezésének jelentősége az ókori rómaiak számára. Temetkezés az utak mellett. Kőemlékek, portrék a sírköveken. Feliratok értelmezése a sírköveken. Caius Sextilius Senecio, Magister Ludorum, Scarbantilla sírkövei.)
- Vallási élet (Politeizmus, vagyis többistenhit. A főisten, Jupiter. A Capitoliumi Trias – neveik görög megfelelője. A légiósok által a római Pantheonba beolvasztott istenek: Mithras, Oziris, Isis. A Mithras kultusz. Házioltárok és jelentőségük. Ceres, Silvanus, Nemesis, Hercules stb.)

Fejlesztő fázis és megerősítő szakasz (Temető rekonstrukció kb. 8 perc, sír-emlékek 10 perc, Istenek szobrai, oltárai 15 perc, monda elolvasása 5 perc. Összesen kb. 38 perc):

A kiállítás temető rekonstrukciójának segítségével és a kőtár sírköveinek megtekintésével ismertetjük a temetkezési szokásokat.

Először a kiállításban a temetőrekonstrukció segítségével a temetkezési típusokkal ismerkedünk. Ezt követően lemegyünk a Kőtárba, megnézni a síremlékeket, sírköveket. A Kőtár ideális helyszín a rómaiak vallásának megismeréséhez is, Jupiter, Junó és Minerva monumentális márványszobrával és a számos különféle istenségnek szentelt oltárával.

A római pantheon istenei mellett megismerkednek a gyermekek Scarbantia és környékén is megtalálható a más kultúrákból beolvasztott istenek kultuszával (Mithras, Isis), valamint meghallgatnak a gyermekek egy római kori mondát is.

Összefoglalás és konklúzió (kb. 5 perc):

Az összefoglalásban inkább az istenekre, és a vallásra koncentrálunk, hogy az óra befejezése ne az elmúlás nyomasztó témájával teljen.

- Kik voltak a legáltalánosabban tisztelt istenek? (Jupiter, Juno, Minerva)
- Csak templomokban és szentélyekben áldoztak az isteneknek? (Nem otthon is, ezért tartottak házioltárat.)
- Mit gondoltok, kit tiszteltek leginkább a villa rusticakban? (Cerest, a gabona istennőjét.)
- Melyik istenek nem tősgyökeres rómaiak? (Mithras, Ízisz, Ozírisz)

Demonstrációs eszközök:

- Római regék és mondák

i Tudta Ön?

Szombathely után, Magyarországon másodikként, 2002-ben Sopronban is felfedeztek a régészek egy Isis szentélyt. Az egyiptomi eredetű Isis istennő kultuszhelye ritkaságnak számít hazánkban.

NÉPVÁNDORLÁS ÉS HONFOGLALÁS

Célkitűzés:

A gyermekek maradandó ismereteket szerezzenek őseink életéről, kultúrájáról. A vizuális és interaktív megtapasztalás által rögzítsék a kapott információkat, tudatosuljon bennük a magyar kultúra eredete.

Bevezetés (kb. 5 perc):

A népvándorlás fogalmának és korának tisztázására kerül sor, hogy a gyermekek értelmezhesék az órán elhangzó információkat, képesek legyenek elhelyezni azt térben és időben.

Óravázlat:

- Mi is az a népvándorlás? (A népvándorlás fogalma, okai, és az általa érintett terület.)
- Népek a Kárpát-medencében a népvándorlás korában (germánok, longobárdok, avarok, roxolánok, gótok)
- A magyarok útja (A honfoglaló magyarok útja az Uraltól az Etelközön át, a mai Magyarország területére.)
- A honfoglalás kori magyarok életmódja (vándorló állattartás, harcmódoruk, fegyvereik, viseletük, ékszerek, veretek, a jurta és annak berendezése)
- A honfoglalás kori magyarok hiedelemvilága (szellemek, életfa)
- A magyarok megtelepedése Sopron környékén (Honfoglalás kori magyar nevek etimológiája, környékünk település neveiben: Nemeskér, Újkér, Osló.)

Fejlesztő fázis és megerősítő szakasz (kb. 25 perc):

A gyermekek megismerik a népvándorlás fogalmát, kiváltó okait. Bemutatjuk nekik azokat a népeket, amelyek Sopron és környékén is megfordultak. A tárgyi leletek segítségével szereznek ismereteket ezeknek a népeknek a kultúrájáról.

A magyarok útjának képzeletbeli követése Ázsiából a Kárpát-medencéig, sőt egészen Sopron és környékéig. Szintén tárgyi leletek segítik megismerni a magyarok életmódját azon belül a harcmódorukat, ehhez szemléltetésképpen kézbe vehetnek egy visszahajló íjat és nyílveesszőt, megtekinthetik az íj felajzását. A jurta bemutatásával a lakókörnyezetükbe, egy monda meghallgatásával, pedig hitvilágukba nyerhetnek betekintést.

Összefoglalás és konklúzió (kb. 5 perc):

Szóbeli kérdés alkalmazásával visszatérni a már elhangzottakra, a kérdések formájában az önálló vélemény alkotására lehetőséget biztosítva.

Miben különbözött a magyarok életmódja a letelepedés előtt-után? (A letelepedés után már kisebb területeken változtatták lakóhelyüket, nem az egész nép indult tovább, csak a harcosok indultak hódító hadjáratokra.)

Melyik életmód szimpatikusabb? (Önálló választ várunk a gyermekektől.)

Miért jó, hogy itt telepedtek le őseink? (Önálló választ várunk a gyermekektől.)

Demonstrációs eszközök:

- Íj, nyílveessző
- Műtárgymásolatok

MÚZEUMI ÓRASOROZAT

6. OSZTÁLYOSOK SZÁMÁRA

ÁRPÁD-KOR

Célkitűzés:

A gyermekek ismerjék meg őseink életmódját, az abban bekövetkező változásokat a letelepedés hatására. A tananyag mellett azonban sajátítsák el lakóhelyükhöz kötődő azon ismereteket is melyek az Árpád-kori emlékekhez kötődnek.

Bevezetés (kb. 5 perc):

A gyermekek körben ülnek le, mintha egy jurtában lennének. Egyik oldalra a fiúk másik oldalra a lányok. Így kerül sor az óra menetének ismertetésére.

Óravázlat:

- A honfoglaló magyarok életmódja (lovas nép, vándorlás, állattenyésztés)
- A jurta berendezése (női oldal, férfi oldal)
- Milyen volt a honfoglaló magyarok harcmódora (visszafele nyilazás, lovas támadás, fegyverzetük, visszahajló íj, szablya)
- Hitviláguk fontos elemei (táltosok, regölés, mondák, égig érő fa)
- Sopron környéki honfoglalás kori magyar település nevek (Oslí, Kér, Harka)
- Életmód a letelepedés után (sövényfonatos házak a jurták helyett)
- Sopron, az ispáni vár (az első magyarok a mai Sopron környékén, Szent Mihálydomb, az elhagyott római város, Suprun – Sopron első ispánja)
- Árpád-házi királyaink első egyházi törvénykezései (I. István)
- Sopron és környékének Árpád-kori templomépítészeti emlékei (a kereszténység legrégebbi nyomai Sopron környékén, Hidegség, Sopronhorpács, Sopronbánfalva)

Fejlesztő fázis és megerősítő szakasz (kb. 30 perc):

Az anyag szóbeli ismertetése mellett az kiegészül a tárgyi megerősítéssel. Berendezzük a képzeletbeli jurtát, hangsúlyozva a női és férfi oldal különbségét az ott elhelyezett tárgyak segítségével. Megismerkednek a visszahajló íjjal, ezzel szemléltetve a hadviselés fő fegyverét. A hitvilág megismerésére egy monda fel-elevenítése. A kiállított tárgyak a mindennapi élet átélését segítik, az öltözködéstől a lovak felszerelésén keresztül a sövényfonatos ház részletéig, és Sopron és környékének legkorábbi Árpád-kori leleteiig. Fotókon demonstráljuk a környékbeli Árpád-kori építészeti emlékeket.

Összefoglalás és konklúzió (kb. 10 perc):

Írásban kérdezzünk rá az elhangzottakra, így egyrészt láthatjuk, mi rögzült automatikusan, valamint az önálló vélemény kifejtése segít a gyermekeknek a saját vélemény megformálását és kifejezését elsajátítani.

- Miben különbözött a magyarok életmódja a letelepedés előtt és után? (lakókörülmények, életmódváltás, kereszténység felvétele)
- Melyik életmód szimpatikusabb? (önálló véleményalkotás)
- Melyik királyunk rendelte el, hogy 10 falunként épüljön egy templom? (I. István)

- Mondjatok településeket, amelyek a nevük alapján a honfoglalás után magyar urak birtokaiban voltak (Nemeskér, Újkér, Osló, Harka)

Demonstrációs eszközök:

- Íj, nyílvesző
- Műtárgy másolatok
- Mondák könyve
- Fotók (sopronbánfalvi Mária Magdolna-kápolna, hidegségi Szent András-templom, sopronhorpácsi Szent Péter és Pál templom)

i Tudta Ön?

A soproni hármás városfalgyűrű megépítését utolsó Árpád-házi királyunk, III. András rendelte el.

SZABAD KIRÁLYI VÁROS

Célkitűzés:

Ismerjék meg Sopron középkori fejlődését, és annak a fontosságát, hogy az első szabad királyi városok egyike. Tudatosuljon bennük, milyen jelentős történelmi múlttal rendelkezik városunk.

Bevezetés (kb. 5 perc):

Az óra megtartására a Fabricius-ház középkori nagytermében kerül sor, mely hangulatával is segít elmélyedni a korszakban. Az óra menetének ismertetésére is itt kerül sor.

Óravázlat:

- A városok kialakulása
- Mi a mezőváros, mi a szabad királyi város? (a jogállás különbségei, kialakulás, függőségi helyzet)
- Az első szabad királyi városok Magyarországon. (Buda, Pozsony, Bártfa, Eperjes, Kassa, Nagyszombat, Sopron)
- Sopron mint szabad királyi város – IV. (Kun) László király
- A város fejlődése, középkori infrastruktúrája (a város megerősítése, a hármás városfalgyűrű, utcahálózat, infrastruktúra)
- Élet a középkori Sopronban

Fejlesztő fázis és megerősítő szakasz (kb. 30 perc):

Az óra anyagát magában foglaló ismeretek kiegészítésére a kiállítás szolgál háttérként. Képeken, dokumentumokon kerül bemutatásra a város fejlődése. IV. (Kun) László Sopronnak adományozott kiváltságlevele, és ennek kapcsán Sopron város hűsége, amit a magyar uralkodó iránt tanúsított.

A műtárgyak a mindennapi élet megismerését segítik. Képeken, dokumentumokon mutatjuk be a város fejlődését, infrastruktúráját, egy középkori város fontos helyszíneit.

Összefoglalás és konklúzió (kb. 10 perc):

Az óra végén megvitatjuk az előnyöket-hátrányokat.

- Miért volt jobb egy szabad királyi város lakójának lenni, mint egy mezővárosinak? (csak a királynak és az egyháznak kellett adót fizetni, nem függtek önkényes uraságtól)
- Képzeld el a középkori Sopront! Mi tetszik a középkori Sopronban, és mi jobb ma? (Önálló véleményalkotásra ad lehetőséget.)

Demonstrációs eszközök:

- Képek, rajzok a város képének változásáról
- A város infrastruktúrája – térkép
- Piaci kellékek

i Tudta Ön?

Sopron szabad királyi város első tisztviselője, akinek a nevét ismerjük, István bíró volt. Nevét ma utca is őrzi.

MÁTYÁS KIRÁLY ÉS A RENESZÁNSZ

Célkitűzés:

Elérni, hogy a gyermekek realizálják a mesealakot, sőt saját városukhoz kössék személyét annak soproni kötődései által. Ismerjék fel fontosságát a város korábbi történetében, fejlődésében.

Bevezetés (kb. 5 perc):

Igazságos Mátyás, a népmesék alakja mindenki számára ismerős. De ki is volt igazából Hunyadi Mátyás, Hollós Mátyás, I. Mátyás?

Óravázlat:

- Hunyadi János, Hunyadi László élete (A Hunyadiak felemelkedése. Hunyadi János a kormányzó, a nádorfehérvári diadal. Hunyadi László kivégzése)
- Hunyadi Mátyás gyermekora és trónra kerülése. (Taníttatása, prágai fogsága)
- Mátyás belpolitikája, külpolitikája (adók, zsoldos hadsereg, hódítási törekvései, Bécs elfoglalása)
- Sopron Mátyás király idején (A koronával együtt visszaváltott város. Mátyás király aranybullája Sopron szabad királyi városnak)
- Mátyás király szállása Sopronban 1483–1484 telén. A Storno-ház mint Mátyás király lakóhelye.
- Kapisztrán szószék a Fő téri Kecse- (Nagyboldogasszony-) templomban. (Vajon prédikált-e Kapisztrán János a Kecse-templom szószékéről)
- A reneszánsz Sopronban. (A város a reneszánsz korban. Piacok, fürdők, fontos templomok, városháza)

Fejlesztő fázis és megerősítő szakasz (kb. 30 perc):

Miután átismételjük a Hunyadiakról és Mátyás királyról szóló tananyagot azt kiegészítve a tankönyvekben nem szereplő részletekkel (gyermekkora). Megismerkedünk soproni kötődéseivel.

A reneszánsz korból származó műtárgyak segítségével felelevenítjük a reneszánsz kort és a reneszánsz Sopront. Mátyás király aranybulláját melyben Sopronnak adományoz kiváltságokat, valamint megerősíti a már meglévőket. Ezt az aranybullát faximile kiadásban tekinthetik meg és vehetik kézbe a gyermekek. A XV. századi városkép bemutatása segít a gyermekeknek ráébredni a város valós történeti jelentőségére és a ma is álló épületek történeti és műemléki értékére.

Összefoglalás és konklúzió (kb. 10 perc):

Párbeszéd formában a gyermekekkel a kiállítás középkori nagytermében, a királyi udvart szimbolizálva, megbeszéljük a Mátyás királlyal kapcsolatos fontos információkat.

- Mi a közös a mesék Mátyás királyában és a valóságos történelmi személy, I. Mátyás uralkodásában? (Szigorúan, de nem elfogultan uralkodott, kiszámítható volt az adózás, az országot nem fenyegette komoly támadás.)
- Miben különbözött a királyoktól általában? (Rendkívül művelt volt, pártolta a kultúrát és a művészeteket.)
- Mit jelent számotokra, hogy Sopronban is megfordult? (Önálló választ várunk)

Demonstrációs eszközök:

- Mátyás király aranybullája Sopron szabad király városnak

i Tudta Ön?

Mátyás király aranybullája, amelyet Sopron szabad királyi városnak adományozott, az egyetlen fennmaradt ilyen jellegű oklevél az uralkodótól.

CÉHEK, SZOKÁSOK, A SOPRONI CÉHEK TÖRTÉNETE

Célkitűzés:

A középkor legjelentősebb, világi emberek által létrehozott szervezeteinek a szigorú keretek között zajló, rendkívül szabályozott működésének megismerése, a kézművesség, a kézművesipar fontosságának felismerése a középkorban és a korai újkorban.

Bevezetés (k. 5 perc):

Üljünk körbe és képzeljük el, hogy egy céh tagjai vagyunk, beszéljük meg, mi is az a céhrendszer.

Óravázlat:

- Mi a céh? A céhek létrejötte Európában, Magyarországon. (A céh fogalma, a szó jelentése: Zunft, Zech, Innung, ceha)
- A céhek szokásai, működésük. (avatások, feladatai, hierarchia)
- Inas – legény – mester. A tanulás folyamata. (Az előrelépés feltételei, inasévek, legényévek, legényvándorlás, mesterremek)
- Az első céhek Sopronban (Vargák 1447, Szabók 1477, Szatócsok 1479, Kőművesek, kőfaragók 1513, Halászok 1514, Halászok 1514, Takácsok 1524)
- A város életében fontosabb céhek – a céhek szerepe egy város életében. (magasabb rangú céhek, confraternitások, vallásos céhek említése)

Fejlesztő fázis és megerősítő szakasz

(kb. 30 perc):

A céhek iskolai tananyagban szereplő ismeretei mellett, a céhek szokásainak demonstrálására céhedényeket, céhládákat mutatunk be. A céhek működésének ismertetése magában foglalja a céhek szabályait, és a fontos fogalmak elsajátítását, mint a céh, mester, inas, legény, legényavatás, legényvándorlás, mesterremek, kontár. Primér forrásból idézve egy legényavatást is megismertetünk. A kiállítás tárgyi anyagából szemléltetjük a kézművesek eszközeit (kőművesek, ötvösök, kályhások). Térképen mutatjuk be a céhek megoszlását, elhelyezkedését a korabeli Sopronban. Kiemelten bemutatjuk az első ismert soproni céheket.

Összefoglalás és konklúzió

(kb. 10 perc):

- Miért volt jó egy céh tagjának lenni? (Másképp nem lehetett valaki tisztességes kézműves, nem lehetett tisztességes polgár, a céh gondot viselt céhének özvegyeire, árváira)
- Véleményetek szerint jó volt ez a szigorú szabályozás? (Önálló véleményalkotásra ad lehetőséget)
- Mindenki írja le és fejtse ki, milyen mesterséget választana, ha most lenne az ideje, és hogy miért? (Írásbeli feladat)

Demonstrációs eszközök:

- Céhedény
- Céhláda
- Középkori Sopron térkép
- Legényavatási szokások (forrásanyag)
- Feladatlap

i Tudta Ön?

A céhek szigorú szabályai között érdekes büntetési forma volt a pékfürösztés. A mestert, aki csalt az áruja súlyával, megszegyenítésként egy erre a célra készített szerkezettel vagy tóba, vagy a várakba merítették, az egész város szeme láttára. Elterjedt büntetés volt, bár Sopronból nem maradt feljegyzés arról, hogy alkalmazták volna.

A SOPRONI TUDÓS TÁRSASÁG

Célkitűzés:

A virágzó város megismerése a koraújkorban valamint a gyermekek ismerjék meg Lackner Kristóf személyét, akinek a nevét, utca és iskola is viseli Sopronban, valamint polgármesterségén keresztül a reformáció hatását a polgárság és a város életére.

Bevezetés (kb. 5 perc):

A kora újkor időszakának időben való elhelyezése, valamint a reformáció ismertetése néhány mondatban.

Óravázlat:

- Lackner Kristóf Sopron polgármestere. (gyermekkora, tanulmányai)
- Lackner Kristóf a polihisztor – munkássága, művészete. (irodalmi tevékenysége, iskoladrámái, metszetei, humanizmusa, végrendelete)
- A Soproni Nemes Tudós Társaság. (alapítása, különlegessége, címere)
- Sopron Lackner Kristóf polgármestersége idején (A városháza helye, Lackner Kristóf lakóháza, majorsága)
- Reformáció és ellenreformáció Sopronban (katolikus és evangélikus templomok, iskolák, intézkedések, a város vallási irányultsága)

Fejlesztő fázis és megerősítő szakasz (kb. 30 perc):

A 17. századi berendezett lakószoba, ahol az óra megtartásra kerül, Lackner Kristóf korát idézi. Lackner Kristóf élete és munkássága bemutatásának illusztrálására Lackner Kristóf arcképét, címerét, metszeteit, iskoladrámáinak facsimile kiadását, a Soproni Tudós Társaság címerét egyaránt felhasználjuk. Az ablakon tekintve a Fő téren, a hajdani Piac téren elhelyezzük a Lackner Kristóf személyéhez, polgármesterségéhez kötődő épületeket, lakóházát, és a korabeli városháza épületét. A már elbontott városháza épületét archív fotón tekinthetik meg a gyermekek.

A reformáció – ellenreformáció soproni helyzete – viszonyai szemléltetésére térképen ábrázoljuk a katolikus és evangélikus templomok megoszlását.

Összefoglalás és konklúzió (kb. 10 perc):

Keressük meg együtt a választ arra, miért volt kora különleges személyisége Lackner Kristóf? (Önálló véleményalkotásra ad lehetőséget).

Demonstrációs eszközök:

- Lackner Kristóf arcképe
- Lackner Kristóf metszetei
- Lackner Kristóf iskoladrámái
- Sopron térképe a templomokkal
- Archív felvétel a régi városházáról

i Tudta Ön?

Lackner Kristóf hajdani lakóházának kapuja felett olvasható jelmondat csak később került mai helyére. A polgármester külvárosi majorjából származik, és annak 19. század végi elbontása után helyezték a Fő tér 7-es számú ház kapuja fölé.

A TÖRTÉNÉSZ MESTERSÉGE

Célkitűzés:

A gyermekek ismerjék meg a történészek szerepét a múlt kutatásában, ismerjék fel, hogy a történészek tevékenysége is legalább olyan fontos, mint a preferáltabb régészeké. Értelmezzék annak jelentőségét, hogy a 19. században az emberek felfedezték a múlt, a régi korok kutatásának jelentőségét.

Bevezetés (kb. 5 perc):

A résztvevőkkel ismertetjük az óra menetét, vagyis ismerjük meg azt a mesterséget, ami lehetővé teszi számunkra, hogy megismerjük múltunkat. Valamint miért fontos a történészek munkája, miben különböznek például a régészekétől?

Óravázlat:

- Mit csinálnak a történészek
- A történettudomány jelentősége
- A soproni műgyűjtés kezdetei (16. század, Wolfgang Lazius)
- 19–20. század híres soproni történészei, kutatói, levéltárosai. (Paur Iván, Bünker János Rajnárd, Csatkai Endre, Házi Jenő, Mollay Károly, Heimler Károly)
- Híres soproni történelmi témák. (Széchenyi István, a soproni bor, Lackner Kristóf élete és munkássága)
- A soproni Történelmi és Művészeti Egylet, a mai Soproni Múzeum elődjének létrejötte (az első múzeum Sopronban, múzeum a Lenck villában, az első soproni múzeum működése)
- Mi a levéltár? (az első levéltárak, mire szolgáltak, magánlevéltárak, az írásbeliség fejlődése, az egyházi levéltárak)

Fejlesztő fázis és megerősítő szakasz (kb. 35 perc):

A történet kutatás kezdeteivel ismerkedhetnek a gyermekek, régi, ma már mosolygató elméletekkel, a soproni műgyűjtés korai kezdeteivel. A szóbeli előadást vetített képekkel színesítjük, az első soproni múzeumokról, alapítóiról, soproni történészekről, a város történetét feldolgozó kutatókról, akik elsőként folytattak történelmi vizsgálatokat Sopronban. A történészek munkájának nélkülözhetetlen anyagai a levéltári iratok, így azokon keresztül facsimile levéltári anyagokkal mutatjuk be az oklevéltan és a levéltár fontosságát, mivel a gyermekek általuk érthetik meg, hogy írott emlékeink mennyire segítik elő a történelmi kutatásokat, és miért elengedhetetlen elemei a történészek munkájának.

Összefoglalás és konklúzió (kb. 5 perc):

- Számotokra mennyire van jelentősége annak, hogy az emberek ismerjék a múltat? (Önálló véleményalkotásra ad lehetőséget)
- A tárgyi vagy az írott emlékek a fontosabbak? (Önálló véleményalkotásra ad lehetőséget a megválaszolendő kérdés)

Demonstrációs eszközök:

- Fotók (Deák téri múzeumépület, Templom utcai múzeumépület)
- Képek (Paur Iván, Bünker János Rajnárd, Csatkai Endre)
- Facsimile levéltári iratok
- 16. századi magyar nyelvű levél

i Tudta Ön?

A Soproni Múzeumnak nem csak a Deák téri épülete vagy a Storno-ház adott otthont. A múzeum 1897-es alapítása óta működött a Templom utca 5-ben, a városháza épületén belül, valamint a Fő tér 7. számú Tábornokházban is.

AJÁNLOTT SZAKIRODALOM

5. OSZTÁLYOS ÓRASOROZATOKHOZ:

- A kőkori világ. Vadászó-gyűjtögetők és korai földművelők. Főszerk.: Burenhult, G.. Officina Nova, 1995.
- Dömötör Tekla: Germán, kelta regék és mondák. Budapest, Móra Ferenc Kiadó, 2007.
- Szabó Miklós: A keleti kelták – a késő vaskor a Kárpát medencében. Budapest, L'Harmattan, 2005.
- Magyar régészet az ezredfordulón. Budapest, NKÖM, 2003.
- Ferenczy Endre – Maróti Egon – Hahn István: Az ókori Róma története. Budapest, Tankönyvkiadó, 1992.
- Vickers, M.: A római világ. (A múlt születése.) Budapest, 1990.
- Cornell T. – Mattews J.: A római világ atlasza.. Budapest, 1990.
- Alföldy Géza: Római társadalomtörténet. Budapest, 1996.
- Mócsy András: Pannónia a korai császárság idején. Budapest, 1975.
- Mócsy András: Pannónia a késői császárkorban. Budapest, 1975.
- Tóth István: A rómaiak Magyarországon. Budapest, 1975.
- Póczy Klára: Scarbantia. A római kori Sopron. Budapest 1977.
- Alföldy Géza: Római társadalomtörténet. Budapest, 1996.
- Hahn István (összeáll.): Róma istenei. Budapest, 1975. (Európai antológia sorozat)
- Ferenczy Endre – Maróti Egon – Hahn István: Az ókori Róma története. Budapest, Tankönyvkiadó, 1992.
- Kristó Gyula: Magyarország története 895–1301. Budapest. Tankönyvkiadó 1984.
- Kristó Gyula: Az Aranybullák évszázada. Magyar História. Budapest, Gondolat Kiadó, 1976.
- Komjáthy István: Mondák könyve. Hun és magyar mondák Budapest, Móra Könyvkiadó, 1955.
- László Gyula: A „kettős honfoglalás”. Magvető Kiadó, Budapest 1978. (Gyorsuló idő sorozat)
- László Gyula: Árpád népe. Helikon Kiadó, Budapest, 1988.
- László Gyula: A honfoglaló magyar nép élete. Magyar Élet Kiadó, Budapest, 1944. (Reprint: Múzsák Kiadó, 1988)
- Bakay Kornél: A magyar államalapítás. Budapest, 1978.

6. OSZTÁLYOS ÓRASOROZATOKHOZ:

- Kristó Gyula: Magyarország története 895–1301. Budapest, Tankönyvkiadó 1984.
- Kristó Gyula: Az Aranybullák évszázada. Magyar História. Budapest, Gondolat Kiadó, 1976.

- Komjáthy István: Mondák könyve. Hun és magyar mondák Budapest, Móra Könyvkiadó, 1955.
- László Gyula: A „kettős honfoglalás”. Magvető Kiadó, Budapest 1978. (Gyorsuló idő sorozat)
- László Gyula: Árpád népe. Helikon Kiadó, Budapest, 1988.
- László Gyula: A honfoglaló magyar nép élete. Magyar Élet Kiadó, Budapest, 1944. (Reprint: Múzsák Kiadó, 1988)
- Bakay Kornél: A magyar államalapítás. Budapest, 1978.
- Csatkai Endre: Sopron és környéke műemlékei, Akadémiai Kiadó, Budapest 1953.
- Hárs József: Mesélő utcák Sopronban. Sopron, 2003.
- Domonkos Ottó: Kézművesség – népművészet. Állandó kiállítás katalógusa. Sopron, 1994.
- Engel Pál – Kristó Gyula – Kubinyi András: Magyarország története. Osiris Kiadó, Budapest, 1998.
- Házi Jenő: Sopron középkori egyháztörténete. Sopron, 1939.
- Házi Jenő: Oklevéltár-Sopron sz. kir. város története. Sopron 1921–1938. II, 1,
- Heimler Károly: Sopron topográfiája. Röttigromwalter Nyomda, 1936.
- Lakatos István: A soproni iparosság története. Xénia Kiadó, Budapest, 1994.
- Magyar Művelődéstörténeti Lexikon II. Főszerk.: Kőszeghy Péter Balassi Kiadó, Budapest, 2004.
- Mollay Károly: A Kovácsok utcájának topográfiája. Soproni Szemle 1994. (Soproni Szemle CD-ROM változat)
- Skorka Renáta: A céhrendszer kibontakozása. In: A magyar kézművesipar története. Szerk: Szulovszky János. Budapest, 2005.
- Udvardi Lakos János: Adatok a soproni Kereskedelmi Testület múltjához. Soproni Szemle, 1940. évfolyam, IV-V. szám. (Soproni Szemle CD-ROM változat)
- Szabó Jenő: Hol volt Sopronban a Ledergasse? Soproni Szemle 1978. (Soproni Szemle CD-ROM változat)
- Szádeczky Lajos: Iparfejlesztés és a céhek története Magyarországon I – II. Budapest, 1913.
- Teke Zsuzsa: Hunyadi János és kora. Budapest, 1980. Gondolat.
- Mályusz Elemér: A magyar rendi állam Hunyadi korában. (Századok, 1957).
- Kubinyi András: Mátyás király. Budapest, 2001.
- Kovács József László: Lackner Kristóf és kora. Sopron 2004.
- Dominkovits Péter: 16. századi magyar nyelvű levelek Sopron vármegyéből.
- Domonkos Ottó – Környei Attila: A 125 éves Soproni Múzeum. Sopron, 1992.

